

Tisková zpráva neformálního společenství ekologických organizací a univerzitních odborníků na ochranu přírody v Jeseníkách

Zajistěte funkční ochranu Jeseníků, vedení CHKO selhalo, žádají odborníci i nevládní organizace ministra Brabce

OLOMOUC, 9. 12. 2014 – Vědci a ekologické organizace vyzývají ministra životního prostředí Richarda Brabce (ANO) a ředitele Agentury ochrany přírody a krajiny (AOPK) Františka Pelce, aby urychleně řešili kritickou situaci v ochraně jesenické přírody a selhání Správy Chráněné krajinné oblasti Jeseníky (CHKO). Podle názoru odborníků totiž od nástupu nové vedoucí Michaely Pruknerové vychází úřad vstříc developerské lobby, rezignuje na ochranu přírody a fakticky tak ohrožuje jedinečnou přírodu Jeseníků. Vedoucí Správy by tedy měla rezignovat na svou funkci a vedení AOPK a ministerstva by mělo zajistit účinné fungování Správy CHKO a obnovit její ztracenou důvěru.

„Nebýt aktivní účasti několika občanských spolků, v oblasti kolem Petrových kamenů a Pradědu by už jezdily buldozery a evropsky mimořádná příroda by byla poškozena. Části pralesů by padly za obětí motorovým pilám, zničena by byla některá místa s výskytem vzácných druhů rostlin včetně zvonku vousatého a přirozené koryto Bílé Opavy by uvěznily ocelové roury. To vše se Správa CHKO chystala povolit. Přestože se díky podaným odvoláním organizací zatím podařilo projekty zastavit, k poškozování výjimečné přírody a krajiny v oblasti Petrových kamenů bohužel dochází,“ komentuje situaci předseda Společnosti přátel Jeseníků Ondřej Bačík.

„Před třemi lety zveřejnilo 23 odborníků prohlášení o výjimečné a zároveň ohrožené přírodě Jeseníků. Dnes zástupci odborné sféry a občanských spolků doslova bijí na poplach, protože situace v ochraně přírody v Jeseníkách je kritická a nadále neúnosná. K mnoha ekologickým problémům nově přibyl ten nejzávažnější, jímž je selhání samotné Správy CHKO například při ochranně Národní přírodní rezervace Praděd. Ta je přitom tím nejcennějším, co Jeseníky mají,“ vysvětluje podstatu problému zástupce přírodovědců z univerzit v Olomouci a v Ostravě Stanislav Bureš.

Konkrétní pochybení vidí odborníci zejména v následujících pěti bodech:

- 1) Selhání ochrany Národní přírodní rezervace Praděd v oblasti lyžařského areálu Ovčárna-Praděd, kdy Správa CHKO zejména formou řady výjimek (1) povoluje jinak ze zákona zakázané činnosti. Tento stav probíhá od začátku roku 2013 doposud.** Správa CHKO přitom nebere v úvahu názory odborníků a organizací. Orgán státní správy, který má chránit přírodu, vychází vstříc kontroverzním podnikatelským záměrům a neplní tak své základní poslání. Dochází k paradoxní situaci, kdy občanské spolky musejí vystupovat proti Správě CHKO, odvolávat se vůči jejím rozhodnutím a suplovat činnost státní ochrany přírody, aby hájili zákonem chráněný zájem na ochraně přírody. Zatímco se předchozí vedení Správy snažilo škodlivým projektům zamezit, nové vedení naopak začalo brzy podporovat stavbu nových objektů, lyžařských vleků, lanovek či spoutání koryta Bílé Opavy do ocelových rour.
- 2) V průběhu srpna až října 2014 podala Společnost přátel Jeseníků tři podněty na Českou inspekci životního prostředí (ČIŽP) s konkrétními příklady poškození přírody v NPR Praděd v oblasti Ovčárny a Petrových kamenů (2).** Jednalo se o vyježdění dvou nových cest nákladními vozidly ve volné přírodě, v jednom případě o poškození povrchu půdy, dále o instalaci parabol na sloupech lyžařských vleků a dále o umístění dřevěné boudy a skladování železných odpadů u horního vratného sloupu jednoho z lyžařských vleků. **Tyto příklady podle odborníků potvrzují zhoršující se přístup orgánu ochrany přírody k jedné z nejcennějších lokalit a faktické selhání tam, kde by měl přírodě věnovat maximální péči s cílem zachovat a zlepšit stav jedinečné lokality.**

- 3) **Fiasko Správy CHKO při řešení zásadního ekologického problému Jeseníků, kterým je existence a rozrůstání borovice kleče (3).** V minulosti uměle vysazené kosodřevině se na hřebenech hor daří, postupně expanduje a má řadu negativních dopadů na přírodu Jeseníků. V současnosti jde o největší ekologický problém hor. Důsledkem je zarůstání vysokohorského bezlesí, ohrožení vzácných ekosystémů karů a kotlin a ztráta jedinečné druhové pestrosti (biodiverzity). Cílem není plošné vykácení kleče, ale její redukce v nejcennějších lokalitách a **záchrana jedinečné jesenické přírody**. Místo aktivní přípravy a realizace projektů na odstranění borovice kleče skončily dva aktuální projekty Správy CHKO naprostým fiaskem.
- 4) **Správa CHKO vydala souhlasné závazné stanovisko k výstavbě nové větrné elektrárny na vrcholu Medvědí hory.** A to přesto, že k tomuto projektu takzvané „Rekonstrukce větrné farmy Mravenečník“ už v roce 2010 vydal Krajský úřad Olomouckého kraje v rámci posouzení vlivu na životní prostředí EIA **nesouhlasné stanovisko** s tím, že by stavba měla negativní dopady na životní prostředí. Byla by také v rozporu se Zásadami územního rozvoje Olomouckého kraje. Přestože dřívější stanoviska Správy CHKO zásadně odmítala výstavbu nové elektrárny, nové vedení Správy na ochranu místní přírody rezignovalo. **Přístup Správy je podle ochránců přírody o to skandální,** že jde o lokalitu s výskytem kriticky ohrožené rostliny vratičky mnohoklané. Tento druh je ze zákona přísně chráněn a v ČR se vyskytuje jen na několika málo místech. V Jeseníkách ovšem zůstává jeho ochrana jen na papíře. Stanovisko Správy se o výskytu této přírodní perly vůbec nezmiňuje a nestanovuje ani žádné ochranné podmínky!
Tři současné malé větrné elektrárny na vrcholu Medvědí hory jsou stavbou dočasnou do 31. 12. 2018, kdy by lokalita měla být uvedena do původního stavu. Místo toho chce ovšem investor vybudovat novou, téměř 100 metrů vysokou dominantu.
- 5) **Vedení Správy CHKO dlouhodobě nekomunikuje s představiteli nevládních ekologických organizací a s představiteli odborné akademické sféry.** Místo toho, aby vedoucí Správy CHKO svým přístupem sjednocovala organizace i představitele z oboru, dosáhla pravého opaku: otevřeného konfliktu s odborníky a s řadou nevládních organizací působících v ochraně přírody. **To je asi to největší faux-pas, jakého se může představitel takové organizace dopustit.**

Počátek obratu k horšímu nastal již v dubnu 2012, kdy došlo k náhlé změně vedení Správy CHKO a novou vedoucí se stala Michaela Pruknerová. Odborná veřejnost iniciovala několik jednání, na kterých se postupně ukázalo, že nová vedoucí Správy má na ochranu přírody zásadně odlišné názory. Od té doby se situace dramaticky zhoršila a dospěla ke zcela evidentnímu selhání ochrany přírody.

O kritickém vývoji v CHKO Jeseníky byli informováni vedoucí představitelé Ministerstva životního prostředí dopisem i na osobních jednáních. Přírodovědci i ekologické organizace situaci považují za natolik závažnou, že se rozhodli téma zveřejnit. **Ministra životního prostředí zároveň žádají,** aby učinil konkrétní kroky vedoucí ke zlepšení praktické péče o jedinečné přírodní hodnoty Jeseníků. Vhodným řešením se ukazuje příprava a realizace kvalitně propracovaného **Národního parku Jeseníky** v neobydlené části Hrubého Jeseníku.

Pro více informací kontaktujte:

Ondřej Bačík, předseda Společnosti přátel Jeseníků, o.s. – GSM: 604 631 563

Prof. Ing. Stanislav Bureš, CSc., vedoucí Katedry zoologie a Ornitologické laboratoře Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci (PřF UP) – GSM: 604 421 023

RNDr. Tomáš Kuras, Ph.D., Katedra ekologie a životního prostředí PřF UP – GSM: 776 154 402

Doc. RNDr. Jan Hradecký, Ph.D., vedoucí Katedry fyzické geografie a geoekologie Přírodovědecké fakulty Ostravské univerzity – GSM: 734 796 545

Příloha k tiskové zprávě:

1) Selhání ochrany Národní přírodní rezervace Praděd v oblasti lyžařského areálu Ovčárna-Praděd, kdy Správa CHKO zejména formou řady výjimek povoluje jinak ze zákona zakázané činnosti. Tento stav probíhá od začátku roku 2013 doposud.

Národní přírodní rezervace (NPR) Praděd je území s evropsky mimořádnou přírodou, která má ze zákona nejvyšší stupeň ochrany. Zákon zde zakazuje jakékoliv zásahy, včetně výstavby nových objektů i volný pohyb turistů mimo značené trasy, sběr borůvek, hub apod. Právě zde je ovšem situován lyžařský areál Ovčárna-Praděd. Zatímco předchozí vedení Správy se snažilo zamezit realizaci kontroverzních projektů, Správa pod novým vedením začala brzy podporovat projekty na výstavbu nových objektů, lyžařských vleků, lanovek či zatrubnění části toku Bílé Opavy.

Nové vedení Správy CHKO při vydávání výjimek nerespektuje názory odborníků a organizací. Ochrana přírody tak vychází vstříc kontroverzním podnikatelským záměrům a neplní svou základní funkci. Dochází k paradoxní situaci, kdy ochranářsky zaměřené občanské spolky vystupují proti Správě, odvolávají se vůči jejím rozhodnutím a suplují činnost státní ochrany přírody. **Podrobný popis nejzávažnějších příkladů:**

- a) březen 2012, dřívější vedení Správy nesouhlasilo s předloženým návrhem změny č. 4 Územního plánu Malá Morávka – Karlov, kterým měla být umožněna výstavba čtyřsedačkové lanovky v trase lyžařského vleku C nedaleko Petrových kamenů. Po nástupu Michaely Pruknerové na pozici vedoucí došlo k obratu a **v srpnu 2012 vydává stanovisko, v němž Správa akceptuje** návrh 4. změny Územního plánu a posuzuje jej z hlediska ochrany přírody a krajiny jako únosný. Výstavba nové lanovky by znamenala kácení minimálně 23 stromů v pralesovitém porostu, poškození terénu těžkou technikou a vybudování nové dominanty ve vysokohorském bezlesí: čtyřsedačkové lanovky s osmi mohutnými nosnými sloupy a novými objekty horní a dolní stanice. Záměr předpokládal rozšíření sjezdovky a její prodloužení v horní i dolní části o celkem 90 metrů, odstavná plocha u dolní stanice lanovky by měla 482 m².
- b) květen 2013, **povolení výjimky** ze zákazů ochrany přírody pro realizaci záměru „výměna technologie vleku na sjezdovce „Velký Václavák“. Realizace nové lanovky by znamenala kácení cca 18 stromů v pralesovitém porostu, poškození terénu těžkou technikou při demolici současné stavby a při výstavbě nové lanovky s jejím významným rozšířením do všech stran, umístění nových objektů horní a dolní stanice vč. významného navýšení kapacity o 400 osob/hod.
- c) listopad 2013, **povolení výjimky** pro přejezdy mezi většinou sjezdovek v oblasti lyžařského areálu Ovčárna-Praděd, pro část sjezdovek Správa výjimku nepovolila.
- d) červen 2014, **povolení výjimky** na zásah do biotopu při rekonstrukci, **resp. při demolici chaty Švýcárna**. Současně bylo zahájeno správní řízení o povolení výjimky ze zákazů na projekt tzv. rekonstrukce chaty Švýcárna. Ve skutečnosti se pod tímto názvem skrývá demolice této proslulé horské chaty a vybudování jiného a většího objektu.
- e) červenec 2014, **povolení výjimky** na zásah do biotopu pro realizaci záměru „výměna technologie vleku na sjezdovce „Velký Václavák“. V praxi by dvě poslední výjimky znamenaly likvidaci několika míst s výskytem zvláště chráněných rostlin, včetně zvonku vousatého.

Obě poslední výjimky byly aktuálně zrušeny rozhodnutím ministerstva životního prostředí Ostrava na základě odvolání občanských spolků a věc se vrací k novému projednání.

- 2) V průběhu srpna až října 2014 podala Společnost přátel Jeseníků tři podněty na ČIŽP s konkrétními příklady poškození přírody v NPR Praděd v oblasti Ovčárny a Petrových kamenů. Jednalo se o vyježdění dvou nových cest nákladními vozidly ve volné přírodě, v jednom případě o poškození povrchu půdy, dále o instalaci parabol na sloupech lyžařských vleků a dále o umístění dřevěné boudy a skladování železných odpadů u horního vratného sloupu jednoho z lyžařských vleků. **Tyto příklady podle odborníků potvrzují zhoršující se přístup orgánu ochrany přírody k jedné z nejcennějších lokalit a faktické selhání tam, kde by měl přírodě věnovat maximální péči s cílem zachovat a zlepšit stav jedinečné lokality.**

Kuriózní přitom je, že v případě vyježdění dvou nových cest bylo ze strany ČIŽP zjištěno, že k tomu došlo na základě aktivit samotné Správy CHKO. Např. nová cesta v trase lyžařského vleku B vznikla, když firma najatá Správou traktorem s vlečkou navážela kamenivo na opravu turistické stezky. Poškozením přírody v NPR Praděd ovšem nedošlo k porušení zákona, protože Správa CHKO využila tzv. generální výjimku AOPK, podle které nemusí respektovat základní ochranné podmínky CHKO a NPR. Znepokojující je na tom ovšem to, že místo toho, aby Správa CHKO šla příkladem pro ostatní a převoz materiálu zajistila způsobem šetrným přírodě, jednoduše využila výjimku a svým přístupem způsobila poškození lokality. Paradoxní je, že státní orgán ochrany přírody dává pokuty pěším turistům, když ve stejné oblasti sejdou ze značené stezky, ale přitom sám morálně pravidla porušuje a svou činností vede k narušení místní přírody.

Ani závěry šetření ČIŽP v případě dalších podnětů nevedly bohužel k nápravě situace. Na místě samotném sice inspekce provedla šetření, ale rozhodující pro její závěry bylo stanovisko Správy CHKO, která k věci sdělila, že o problémech ví, toleruje je nebo nevidí rozpor se zákonem. Smutné na celé kauze je to, že ČIŽP ve svých závěrech aktivně přejímá názor Správy, akceptuje stanovisko Správy a výsledkem tří měsíčního šetření je to, že inspekce neshledala důvody k zahájení řízení z moci úřední. Dokonce ani v případě, kdy se konstatuje, že v případě skladování dřevěné boudy u horní vratné stanice vleku B byly porušeny podmínky Rozhodnutí Správy.

Nejen přístup Správy CHKO, která tyto případy toleruje a neřeší, ale rovněž přístup ČIŽP jakožto kontrolního orgánu považujeme za další příklad selhání fungování ochrany přírody. Proto připravujeme žádost o přezkoumání k nadřízenému orgánu. Podle dostupných informací ČIŽP aktuálně řeší nový podnět ze stejné lokality ohledně úniku oleje na jednom ze sloupů lyžařského vleku A, a to přímo u toku Bílé Opavy!

- 3) **Fiasko Správy CHKO při řešení zásadního ekologického problému Jeseníků, kterým je existence a rozrůstání borovice kleče.** V minulosti uměle vysazené kosodřevině se na hřebenech hor daří, postupně expanduje a má řadu negativních dopadů na přírodu Jeseníků. Plocha klečových porostů v Hrubém Jeseníku je cca 150 hektarů a postupně se zvětšuje. V současnosti jde o největší ekologický problém hor. Důsledkem je zarůstání vysokohorského bezlesí, ohrožení vzácných ekosystémů karů a kotlin a ztráta jedinečné druhové pestrosti (biodiverzity). Cílem není plošné vykácení kleče, ale její redukce v nejcennějších lokalitách a **záchrana jedinečné jesenické přírody**. Místo aktivní přípravy a realizace projektů na odstranění borovice kleče skončily dva aktuální projekty Správy CHKO naprostým fiaskem.

Navzdory počátečním slibům vedoucí Správy CHKO, že redukce rozrůstající se borovice kleče na hřebenech hor bude prioritou, lze po dvou a půl letech faktické výsledky považovat za zcela nedostatečné. Zatímco projekt redukce borovice kleče na vrcholu Šeráku a Keprníku byl vyjednáán ještě před nástupem nového vedení Správy CHKO a je realizován Lesy ČR, s.p., ochrana přírody měla aktuálně za cíl vyřezání nepůvodní dřeviny na ploše 1 hektaru v okolí Petrových kamenů a obdobnou plochu pak na vrcholu Vysoké hole. V prvním případě výběrové řízení a následná realizace projektu skončila fiaskem, když vybraná firma s nejlevnější cenou krátce po zahájení projektu práce ukončila z důvodů nedostatku zkušeností v extrémních podmínkách. Odstraněno bylo pouze 20% z plánované plochy 1 ha, zbytek bude snad dořešen v průběhu roku 2015. V druhém případě zůstaly plány ochrany přírody jen na papíře, když projekt odstranění borovice kleče zamítl Orgán státní správy lesů Moravskoslezského kraje.

K dokreslení vážnosti situace je vhodné doplnit, že podle odborných podkladů je situace natolik závažná, že k záchraně vzácných druhů rostlin a živočichů je potřeba v nejbližších letech odstranit desítky hektarů nepůvodní dřeviny. Aktuální řešení situace je tak zcela nedostatečné a příroda Jeseníků postupně přichází o nejcennější poklady, které má. To vše za „dohledu“ Správy CHKO.

- 4) **Selhání fungování nového vedení má mnoho podob, např. zastavení vydávání informačního zpravodaje Campanula.** Ten byl přitom jediným aktuálním informačním zdrojem o přírodě Jeseníků pro širokou veřejnost i pro místní obce. Jeho vydávání (2 x ročně) obnovilo v roce 2009 předchozí vedení Správy CHKO, koncem roku 2013 vyšlo poslední číslo a vydávání bylo zastaveno.